

اکثر منابع و روایات باقیمانده از دوران امام حسن (ع) مخدوش است

پژوهشگر تاریخ اسلام گفت: وقتی می‌خواهیم تاریخ امام حسن (ع) را بررسی کنیم میبینیم که اغلب اطلاعات این دوره یا مخدوش و یا تحریف شده است.

پژوهشگر تاریخ اسلام گفت: وقتی می‌خواهیم تاریخ امام حسن (ع) را بررسی کنیم میبینیم که اغلب اطلاعات این دوره یا مخدوش و یا تحریف شده است.

به گزارش خبرگزاری مهر، ششمین قسمت از برنامه تلویزیونی سوره، فصل حسن بن علی (ع) به موضوع «امامت و جهاد امام حسن (ع)» اختصاص داشت. سخنران این برنامه، محمدرضا هدایت پناه پژوهشگر تاریخ اسلام و عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه بود.

دیانی در ابتدای برنامه از هدایت پناه پرسید در جامعه اسلامی کوفه، مکه و مدینه که امیرالمومنین (ع) به شهادت رسیده بودند و در آغاز امامت و خلافت امام حسن (ع) بود ما با چه جامعه‌ای مواجه هستیم؟

هدایت پناه پیش از پاسخ به این سوال به موضوع محدود و مخدوش بودن منابع در این زمینه پرداخت و گفت: درباره امام حسن مجتبی (ع) خیلی مشکل است حرف بزنیم، یک علتش این است که امویان و عباسیان هردو باهم همکاری و دست به یکی کردند که ایشان روایت تاریخ حوادث این عصر را به گونه‌ای رقم بزنند که در راستای اهداف خودشان باشد. لذا امروز میبینیم که کتاب‌ها و مقتل‌های فراوانی از واقعه کربلا و تاریخ حوادث آن عصر وجود دارد ولی از زمان امام حسن (ع) تعداد خیلی کمی کتب تاریخی موجود است. از طرفی عباسیان به دوگانه حسنی-حسینی هم دامن می‌زدند به طوری که در زمان منصور، ایشان برای امام حسین (ع) روضه خوانی می‌کرد در حالیکه مخالف امام حسن (ع) بود. امویان پیش از این هم زبیریان و علویان را روبروی یکدیگر قرار می‌داد تا آنها را دشمن یکدیگر کند. لذا درباره زمان امام حسن (ع) و اتفاقات این عصر ما هم اطلاعات کمی داریم، هم اطلاعاتمان ناکامل، مخدوش و تحریف شده است. بنده پنج سال است که تخصصی روی این زمینه کار میکنم اما وقتی می‌خواهیم تاریخ امام حسن (ع) را بررسی کنیم میبینیم که اغلب اطلاعات این دوره مخدوش است. بنابراین حرفهایی که در برنامه امشب زده می‌شود حرف آخر نیست و براساس منابع و اطلاعات کهن اهل تسنن و شیعه موجود است.

وی افزود: مطالعات فراوانی بر روی موضوع تاریخ و اتفاقات امام حسن (ع) انجام شده اما اغلب آنها تکرار مکررات و به نوعی درجا زدن است. به همین خاطر به نظر من در این حوزه نوعی کم‌کاری و غفلت صورت گرفته و هنوز کارهای بسیاری برای انجام دادن مانده است.

هدایت پناه سپس به پرسش دیانی پرداخت و توضیح داد: درک دوره سال ۴۰ هجری که شهادت امیرالمومنین و آغاز خلافت امام حسن (ع) منوط به شناخت و درک دوره امام علی (ع) است. جریان عراق، جریان شکننده و متزلزلی است. حکمیت فقط مربوط به صفین نیست و پس از خودش مسائل بسیار بغرنجی را به وجود آورد. توجه داشته باشید که نظرخواج در صفین ادامه جنگ بود نه پایان و توقف جنگ و ماجرای حکمیت. برخلاف یکسری اسناد و منابع که تلاش دارند امام حسن (ع) را مخالف امیرالمومنین قلمداد کنند، ایشان عملکرد امیرالمومنین را به خوبی تبیین می‌کرده است. همچنین جنگی که بین معاویه و امیرالمومنین بوده، در آن زمان تبدیل به یک جنگ داخلی شد و اوضاع عراق به هم ریخت.

پژوهشگر تاریخ اسلام ادامه داد: پس از این جنگ داخلی که حدود چهارهزار نفر هم کشته شدند و ماجرای جنگ صفین و تبعات آن باعث شد که یکسری رویکردهای مذهبی به وجود بیاید و تفکر عثمانی در عراق جای تفکر علوی را گرفت. معاویه پس از پیروزی در صفین و ماجرای حکمیت تلاش کرد که امنیت جامعه را مخدوش کند و شروع به غارات کرد.

دیانی در ادامه این مباحث پرسید راهبرد امیرالمومنین در چنین شرایط بحرانی چه بود؟

عضو پژوهشگاه حوزه و دانشگاه گفت: بعد از جنگ جمل، نهروان و صفین جامعه و مردم خسته شدند. امیرالمومنین (ع) در چنین شرایطی یا مجبور است به مردم رشوه دهد که برای دفاع از مال و ناموسشان با غارات مقابله کنید یا اینکه آنها را به زور به مقابله و جنگ با غارتگران بفرستد ولی مردم به حرف ایشان گوش نمی‌دهند و در اینجا بود که حضرت فرمودند: ای کاش من شما را نمی‌دیدم چون مرا وادار به رفتاری می‌کنید که با آن انس ندارم. متأسفانه در زمان امام علی (ع) هم خیانت کارگزاران وجود داشت هم خیانت اشراف. تمام تلاش ایشان این بود که مردم را به اصطلاح سرغیرت بیاورد ولی کسی به حرف ایشان گوش

نمی داد. در چنین اوضاعی واقعه ۲۱ رمضان رخ می دهد و امیرالمومنین به شهادت می رسند و خلافت و امامت امام حسن (ع) آغاز میشود.

وی در پایان اضافه کرد: پس از به شهادت رسیدن حضرت علی (ع) جامعه دچار یکجور شوک می شود. درخصوص سیاست دوران امامت امام حسن (ع) دو جریان و خط فکری وجود دارد؛ یکی جریان و خط فکری اهل تسنن و مستشرقان دیگری جریان فکری شیعیان. براساس جریان فکری اول که اهل تسنن و مستشرقان بودند امام حسن (ع) یک شخصیت عافیت طلب، راحت طلب و عیاش است و به این خاطر روحیه ش برای حکومت و سیاست مناسب نیست از طرفی سیاست راهبردی ایشان صلح با معاویه و مخالف با امام علی (ع) بوده است. این همان خط فکری تحریف و تخریب شخصیت عثمانی است. البته این خط تحریف فقط مربوط به امام حسن (ع) نیست بلکه درباره تمام امامان شیعه است و قصد دارند که بگویند رهبران شیعه با یکدیگر اختلاف داشتند. مستشرقان هم می گویند امام حسن (ع) رجل سیاسی نبود و تدبیر کافی نداشت. متأسفانه منابع این مستشرقان هم روایات ضعیف و جعلی و بیشتر مستندات آن ها مخدوش است.